

KULTAINEN KOMPASSI

USA/Iso-Britannia, 2007

Ohjaaja: Chris Weitz

Käsikirjoitus: Chris Weitz

Pääosissa: Lyra–Dakota Blue Richards, Lordi Asriel–Daniel Craig, Rouva Coulter–Nicole Kidman, noita Serafina Pekkala–Eva Green, Lee Scoresby–Sam Elliott, Ma Costa–Claire Higgins, gyptien kuningas, John Faa–Jim Carter, Lyran daimoni Pantalaimonin ääni –Freddie Highmore, Jääkarhukuningas Iofur Raknisonin ääni–Ian McShane, jääkarhu lorek Byrnisonin ääni–Ian McKellen.

Genre: fantasia, seikkailu

Ikäraja: K11

Kesto: 116 min.

Koulukinon oppimateriaali on tehty 5. – 8. luokkalaisille.

Oppimateriaalin teemoja: fantasiamaailma, hyvyys ja pahuus, kontrolli vastaan vapaus, ystävyys, lasten sieppaaminen, kirjasta elokuvaksi

Alkuperäinen nimi: *His Dark Materials: The Golden Compass*

SYNOPSIS

Lyra, 12-vuotias rasavilli poikatyttö, asuu Jordan Collegessa, Oxfordissa. Hän pelastaa seikkailevan tutkimusmatkailijasetänsä, lordi Asrielin kavalalta myrkytyskuolemalta ja sotkeentuu samalla omituisten tapahtumien kulkuun. Lordi Asriel, on päässyt salaperäisen tomun ja ehkäpä maailmankaikkeuden perimmäisten salaisuuksien jäljille. Näistä salaisuuksista yhteisöä hallitseva auktoriteetti Magisterium ei halua kansalaisten tietävän yhtään mitään. Lyran haltuun uskotaan salaperäinen kultainen kompassi, jonka avulla saa selville totuuden, jos sitä osaa tulkita oikein.

Paljastuu, että sieppaajat kahmaisevat lapsia. Lyra joutuu huimiin seikkailuihin aina kauas pohjoiseen saakka selvittäessään parhaan ystävänsä Rogerin ja muiden kadonneiden lasten kohtaloa.

Elokuvan tapahtumat sijoittuvat menneisyyteen. Sen kaupunkimaisemat muistuttavat dickensläistä 1800-luvun Lontoota, mutta ihmiset esim. liikkuvat ja käyttävät modernin näköisiä keksintöjä ja erilaisia teknisiä laitteita. Kyseessä onkin oman maailmamme rinnakkaistodellisuus. Elokuvassa ihmisen sielu kulkee kirjaimellisesti hänen ulkopuolellaan. Näitä eläinhahmoisia henkiolentoja kutsutaan daimoneiksi.

Elokuvan käsikirjoitus pohjautuu Philip Pullmanin kirjaan Kultainen Kompassi. Tammi 1996 ja 2007. Englanninkielinen teos on ilmestynyt ensikerran vuonna 1995.

ENNEN ELOKUVAN KATSELUA

Fantasian ja todellisuuden suhde

Puhuttaessa *high fantasy*stä tarkoitetaan, että on olemassa todellisuudesta erillinen, toinen maailma, kuten esim. Taru sormusten herrasta trilogiassa. *Low fantasy* tarkoittaa sitä, että fantasian maailma sijoittuu todelliseen, ensimmäiseen maailmaan. Näin tapahtuu esim. Maija Poppasessa. Hän tulee fantasiahahmona todelliseen maailmaan.

Todellisuuden ja fantasian maailman suhdetta voidaan tarkastella myös jakamalla ne suljettuun, avoimeen ja toiseen maailmaan:

Suljetulla maailmalla tarkoitetaan toista maailmaa, josta ei ole pääsyä ensimmäiseen maailmaan.

Avoimella maailmalla tarkoitetaan sitä, että ensimmäinen ja toinen maailma ovat kosketuksissa toisiinsa. Esimerkkeinä tästä ovat Narnian, Harry Potter-kirjojen sekä Lindgrenin Mio, poikani Mion maailmat.

Toinen maailma tarkoittaa, että toisesta maailmasta löytyy ”jälkiä” ensimmäisessä maailmassa. Tästä esimerkkinä Michael Enden Tarina vailla loppua.

Toinen maailma, fantasian maailma

Toinen maailma voi olla; Maa jossain kaukana, toinen planeetta, saari, maanalainen tai vedenalainen maailma, kuvan tai esineen sisäinen maailma, peilintakainen maailma, rinnakkaismaailma, kuten esim. lapsen mielikuvitusmaailma tai ”mitä jos”-maailma, joka on tyypillinen scifin kuvaama maailma.

Yhteys ensimmäisen ja toisen maailman välillä voi olla; Ovi, kuolema tai uni, viestintuoja toisesta maasta, maaginen esine toisesta maailmasta, aikakone tai tekninen laite, kuten juna, lentokone, hissi.

Syy, jonka avulla henkilö matkustaa toiseen maailmaan voi olla; fantasiamaailman pelastaminen tai henkilön identiteetin kehittyminen, kehitystarina.

Keksikää ryhmissä mahdollisimman monta eri fantasiakirjaa tai -elokuvaa ja kirjoittakaa ne

muistiin. Tehtävälle rajataan aika, esim. 2 min. Purkakaa fantasialistat yhteiseksi taulukoksi. Pohtikaa, miten niissä kuvataan todellisuuden ja fantasian suhdetta?

ELOKUVAN KATSELUN JÄLKEEN

1. Lyran maailma

Lyran maailma on rinnakkaisuniversumissa ja muistuttaa hyvin paljon omaamme, mutta asioilla ja tapahtumilla on tutusta poikkeavia merkityksiä, jotka viittaavat kokonaan toisenlaiseen todellisuuteen. Monilta osin se vaikuttaa tutulta - mantereet, valtameret, Brytain, Norrway ja pohjoisnapa. Eri ulottuvuudet lomittuvat toisiinsa salaperäisellä ja kiehtovalla tavalla, mikä synnyttää teokseen mystisen ja vangitsevan tunnelman.

a. Onko Pullmanin fantasiakertomus *high fantasy* vai *low fantasy*? Pohtikaa, onko Lyran fantasiamaailma suhteessa todellisuuteen *suljettu*, *avoin* vai *toinen maailma*? Millaiset asiat ovat Lyran maailmalle tyypillisiä?

b. Listatkaa, mitä fantasian tunnuspiirteitä elokuvan maailma sisältää? Mitä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia sillä on todellisuuden kanssa?

c. Pohjantulet
Teoksessa viitataan pohjantuliin. Mitä ne ovat? Tehkää maalaus tai piirustus pohjantulista seuraavan kuvauksen perusteella: ”*Valtavat, kuin suoraan taivaasta laskeutuneet hennot valohunnut riippuivat ja vavahtelivat. Vaaleanvihreää ja ruusunpunaista, läpinäkyvää kuin kaikkein haurain kangas, alareunassa syvää ja leimuavaa punaista kuin helvetin tulissa—kaikki liikahteli ja kimalsi vapaasti ja sulokkaammin kuin taitavin tanssija.*”
Pullman, Kultainen kompassi s. 191

d. Revontulet
Ovatkohan pohjantulet sukua revontulille? Kuvia revontulista voi ihailia mm. Jouni Jussilan kirjasta Aurora - revontulien taivaallinen näytelmä.
Revontulet tahdittavat viehkeästi aurinkobalettia halki jäisen taivaanrannan, lähettäen valoaltoja ja -kuvioita ylimaallisella sulokkuudella maailman suurimmalle näyttämölle, jäätyneen maiseman ylle kaartuvalle hiilenmustalle taivaalle.

Lähde: C.A. Henden kirjassa Jussila: Aurora Wsoy 2002

Eipä ihme, että revontulet ovat herättäneet ihmetystä jo aikojen alussa. Silloin, kun niiden syntyä ei ole osattu selittää, on niihin liitetty monenlaisia tarinoita.

Kansantarinoissa kerrotaan revontulien syntyvän ketun huiskiessa tunturien lumikinoksia hännällään.

Millaisia tarinoita voisi liittyä revontulien syntyyn? Keksikää ja kertokaa yhdessä niiden syntytarinoita.

2. Keskeiset roolihahmot

Lyra, Lordi Asriel, Rouva Coulter, Roger, Charlie, Billy, Serafina Pekkala, Lee Scoresby, gyptikansa; Farder Coram, Ma Costa, jääkarhut; lorek Byrnison, Iofur Raknison

a. Piirtäkää keskeisistä roolihahmoista kartta, johon merkitään henkilöiden nimet sekä esim. nuolilla tai lyhyesti kirjoittaen henkilöiden väliset sukulaisuus- tai vihamies- ja ystävyysuhteet.

b. *Lyra pakeni rouva Coulterin luota ja sai suojan gyptien huostassa Costan perheen luona. Lyra teki työtä heidän laivassaan ja kuunteli heidän tarinoitaan. Pian hän alkoi jo melkein pitää itseään gyptialaisena, kunnes Ma Costa muistutti häntä: "Lyra, sinä et ole gyptialainen. Meissä on muutamakin kuin gyptin kieli. Meissä on syvänteitä ja voimakkaita virtoja. Olemme läpeensä vesihmisiä, mutta sinä et – sinä olet tuli-ihminen. Sinä olet kuin suotuli, se on sinun paikkasi gyptien suunnitelmassa – sinulla on noitaöljyä sielussa..."* Pullman, Kultainen kompassi, s. 121.

Millainen on gyptikansa? Keitä heihin kuuluu? Miten he pukeutuvat? Missä he asustavat tai mitä he tekevät työkseen? Miksi tai millä perusteilla arvellette heitä verrattavan romaniväestöön?

c. Etsikää kirjasta tekstikatkelmia, joissa kuvataan jääkarhuja, noitia tai muita roolihenkilöitä? Mitä heistä kerrotaan? Tehkää roolihahmoista kuvia kirjan tekstikatkelmien kuvausten pohjalta. Tai suunnitelkaa jokaiselle hahmolle oma symboli tai merkki kuvaamaan tätä.

3. Kultaisen kompassin daimonit

Lyran maailmassa sielu elää kehon ulkopuolella daimonina - puhuvana eläimen muodon ottaneena olentona, joka seuraa ruumiillista puoliskoaan läpi elämän. Lapsen daimoni voi muuttaa muotoaan. Se voi ottaa minkä tahansa hahmon, jonka lapsen rajaton mielikuvitus keksii. Henkilön vanhetessa daimoni kuitenkin vakiintuu vähitellen yhteen hahmoon, joka kuvastaa hänen luonnettaan. Side ihmisen ja daimonin välillä on erittäin vahva - Lyran maailmassa daimonitonta henkilöä pidetään kammottavasti silvottuna - ja sillä leikkely on ehdoton tabu.

Lyran daimonin nimi on Pantalaimon. Pan voi vielä ottaa monia hahmoja, kuten villikissan, yöperhosen, kärpän, leijonan tai, jos Lyra on todella vihainen, jopa lohikäärmeen. Rouva Coulterin daimoni on Kultainen apina. Kultainen apina on huoliteltu, kaunis ja jopa vaarallisella tavalla erittäin älykäs, aivan kuten kumppaninsa. Daimonit keskustelevat isäntänsä tai emäntänsä kanssa telepaattisesti, joten kukaan muu ei kuule mitä he sanovat. Tämä on erittäin käytännöllistä, kun halutaan säilyttää salaisuuksia. Lordi Asrielin daimoni on vihreäsilmäinen lumileopardinaaras nimeltä Stelmara. Ihminen ja hänen daimoninsa ovat aina eri sukupuolta ja heitä yhdistää voimakas energia. Yleensä he pysyvät enintään muutamien metrien päässä toisistaan. Toisen ihmisen daimoniin koskettaminen oli suurin kuviteltavissa oleva etikettivirhe. Daimonit saattoivat tietenkin koskettaa toisiaan tai taistella, mutta ihmisen ja daimonin kosketuksen kieltä oli niin syvään juurtunut, että yksikään soturi ei edes taistelussa koskenut vihollisen daimoniin.

Lähteet: <http://www.lumonetti.fi/portaali/viihde/elokuvat/artikkelit/Kompassi.html>

Pullman, Kultainen kompassi, s. 151.

a. Mikä merkitys daimonilla on isännälleen? Mitä daimonin irrottamisesta seuraa? Miten daimonin kuolema kuvattiin elokuvassa ja kirjassa ihmisen kuollessa? Susidaimoni hyökkäsi karhun kimppuun. Karhu sivalsi sitä ilmassa ja daimonista leimahti kirkas tuli, kun se kaatui maahan, sähkö ja ulvoi ja katosi olemattomiin. Sen ihminen kuoli samassa. Pullman, Kultainen kompassi s. 298.

b. Keillä tarinan roolihahmoista oli oma daimoni? Miettikää, kuinka henkilön luonne vaikuttaa hänen daimoninsa olemukseen. Daimonien pysyvässä muodossa on omat etunsa. Siitä tietää, minkälainen persoona ihminen on. Ja kun daimonisi ottaa pysyvän muodon, sinä tiedät, millainen itse olet. Pullman, Kultainen kompassi s. 175.

Onko henkilön yhteiskunnallisella asemalla vaikutusta siihen, millainen daimoni hänellä on?

Etsikää mahdollisimman monta daimonia elokuvasta ja kirjasta. Verratkaa niiden olemusta niihin liittyvien ihmisten olemukseen tai luonteeseen.

c. Millaisen daimonin haluaisitte itsellenne? Suunnitelkaa oma daimoni piirtäen tai käykää internetissä kokeilemassa, millaisen daimonin kone valitsee teille antamienne mielipiteiden ja ominaisuuksien perusteella. Osoitteessa: <http://www.leffaskaba.fi/KultainenKompassi/> ->tapaa daimonisi

d. Kirjoittakaa tai kuvittakaa lyhyt kuvaus tilanteesta, miten oma daimonisi kulkisi tai toimisi kanssasi esim. koulumatkalla, oppitunnilla tai ruokapöydässä.

e. Valitkaa elokuvasta tai kirjasta daimoni, jonka haluatte piirtää tai maalata. Kertokaa ja kirjoittakaa tarina daimonista ja sen omistajasta.

4. Aletimetri eli Kultainen Kompassi

a. Mikä on kompassi ja mihin sen toiminta perustuu?

b. Entä mikä on Kultainen Kompassi ja miten se toimii? Mihin sen toiminta perustuu? Aletimetri voi ihmeellisellä tavalla vastata totuudenmukaisesti mihin tahansa kysymykseen, jos jollakin on taito lukea sitä.

”Se on symbolinlukulaite, aletimetri. Se on kreikan kielen sana. Luulen, että se tulee sanasta aletheia, joka merkitsee totuutta. Se on totuusmittari. Niiden sanotaan olevan kotoisin Prahnan kaupungista. Ensimmäisen aletimetrin keksinyt tiedemies yritti ilmeisesti löytää keinon mitata planeettojen vaikutuksia astrologian oppien mukaisesti.

Kapine lepäsi painavana Lyran käsissä, kristallipuoli hohteli, messinkirunko oli työstetty upeasti. Esine muistutti hyvin paljon kelloa tai

kompassia, sillä siinä oli kehän eri kohtia osoittavat viisarit, mutta tuntien tai kompassin viivojen sijasta taulun kehällä oli useita pieniä kuvia, joista jokainen oli maalattu äärimmäisen tarkasti, aivan kuin kaikkein hienoimmalla ja ohuimmalla soopelinkarvasiveltimellä norsunluulle. Lyra käänteli kojetta nähdäkseen kaikki kuvat. Siinä oli ankkuri, tiimalasi ja sen päällä pääkallo, härkä, mehiläiskeko... Kuvia oli yhteensä kolmekymmentäkuusi, eikä Lyra osannut arvata, mitä ne tarkoittivat.”

Pullman, Kultainen kompassi s. 87, 134 ja 181.

c. Millaisia kuvia Lyran aletimetrissa oli? Millaisia asioita Lyra sai selville sen avulla? Millaisia asioita haluaisitte selvittää aletimetrin avulla?

d. Oma aletimetri.

Suunnitelkaa ja piirtäkää aletimetri kuvioineen. Käyttäkää pastelliliituja tai vesi- tai peitevärejä ja ohuita siveltimiä yksityiskohtien kuvaamiseen. Millaisia kuvioita laittaisitte aletimetrinne kehälle. Keksikää, mitä valitsemanne kuviot tai kuvat tarkoittavat?

e. Koristeellinen seinäkello

Aletimetrin näyttötäulu piirretään pyöreäksi leikatulle vanerilevylle ja varustetaan kellotaulun numeroilla. Taulun keskelle porataan reikä ja siihen kiinnitetään kellon koneisto.

5. Magisterium eli uhraamislautakunta

a. Mikä Magisterium oli? Ketkä siihen kuuluivat? Mikä sen tehtävä oli? Mm. neuvoa ihmisille kuinka heidän tulisi elää.

b. Mitä Magisterium teki elokuvassa rouva Coulterin johdolla? Sieppasi eli kahmaksi lapsia, vei heidät pohjoiseen tutkimusasemalle erottaakseen heidät daimoneistaan.

Tiesivätkö ihmiset mitä lapsille tehtiin? Miksi kukaan ei reagoinut lasten sieppauksiin? Pohjoisessa kaupungissa jääkarhu lorek Byrnison kertoi Lyralle ja Farder Coramille, ettei kukaan kerro teille lasten leikkaajista, sillä ihmiset eivät ole huomaavinaanakaan heitä, sillä he tuovat rahaa ja liiketoimia.

c. Tomu

Mitä tomusta kerrotaan elokuvassa ja kirjassa? Lyra ja Fardem Coram pohtivat kirjassa syytä lasten sieppauksille: ”*Hekö arvelevat, että tekemällä jotain lapsille, he saisivat tietää siitä enemmän?*” Pullman, Kultainen kompassi s. 128.

d. **Lasten sieppaukset** ja hyväksikäyttö eivät ole vieraita tässä meidän todellisessakaan maailmassa. Ihmiskauppa on globaali ongelma. Kauppiat eri puolilla maailmaa käyttävät samoja keinoja. Usein uhreille, enimmäkseen naisille ja lapsille, luvataan parempi elämä ulkomailla, mutta vastassa onkin karu todellisuus esim. Orjina ja prostituoituina. Joissakin maissa lapsia koulutetaan jopa sotimiseen.

Poliisi onnistuu joskus kansainvälisellä yhteistyöllä paljastamaan ja puhkomaan näitä mätäpaiseita, mutta valitettavasti usein askelen jäljessä ja monen lapsen kohtalo jää selvittämättä.

Mm. 35 maassa hoidettu operaatio, joka kesti 10 kuukautta, 31 lasta pelastui ja 700 epäiltyä saatiin kiinni.

Lähde: www.maailmansivu.fi, Satakunnan kansa, www.kepa.fi

YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimus 11. artiklan mukaan, valtioiden pitää estää lasten sieppaaminen.

6. Vatikaani eli katolinen kirkko on hyökännyt Kultainen kompassi- elokuvaa vastaan.

Tuomio tuli Vatikaanin julkaiseman sanomalehden *L'Osservatore Romano*n pääkirjoituksessa. Lehden mukaan *Kultainen kompassi* edistää kylmää ja toivotonta kuvaa maailmasta, jossa ei ole Jumalaa.

Vatikaanin vihat sai päälleen myös Kultainen kompassi -tarinan isä, kirjailija, Philip Pullman. Myös anglikaanisen kirkon sekä mormonien parissa elokuvaa on arvosteltu ankarasti sen ateistisesta maailmankuvasta. Kovaäänisimminkin elokuvan kimppuun on käynyt *Catholic League*, joka tarkkailee, miten katolisuutta kuvataan eri medioissa, ja suosittelee usein boikotteja. Itseään kansalaisyhteiskunnaksi kutsuva *Catholic League* toteaa tiedotteessaan, että

elokuva kauppaa lapsille ateismia eikä roomalaiskatolisten pitäisi mennä katsomaan sitä. ”Pahaa-aavistamattomat vanhemmat vievät lapsensa katsomaan elokuvaa ja saattavat sitten ostaa heille kirjat joululahjaksi. Eivätkä vanhemmat, jotka haluavat lastensa kasvavan uskossa, halua olla missään tekemisissä näiden kirjojen kanssa.”

Magisteriumin kätyriä elokuvassa esittävä Nicole Kidman totesi, ettei katolisena voisi näytellä omaa uskontoaan halventavassa elokuvassa.

Myös kirjailijalta on pyydetty kommenttia *Catholic Leagu*en julistukseen. *Newsweekin* haastattelussa Pullman innostui nimittämään kirjojensa kritisoijia pölvästeiksi. ”Miksi emme voisi luottaa lukijoihin? Miksi emme voisi luottaa elokuvien katsojiin?” Pullman parahti.

Tapaus ei ole harvinainen. Amerikassa riidellään usein, jos viihteessä käsitellään uskonnollisia aiheita. Siksi teemaa vältellään Hollywoodin elokuvissa visusti. *Catholic League* on aikaisemmin johtanut hyökkäyksiä **Antonia Birdin** *Priest*iä ja **Martin Scorsesen** *Kristuksen viimeisiä kiusauksia* vastaan. Seuraukset voivat olla rajuja: Scorsesen elokuvaa ei ole koskaan otettu USA:n suurimman videovuokraamoketjun *Blockbusterin* valikoimiin.

Juutalaisten *Anti-Defamation League* on lausunnoissaan maltillisempi, mutta piti **Mel Gibsonin** *The Passion of the Christ*a vaarallisena, koska se saattaisi lietsoa antisemitismia.

Viimeksi katolisia ärsytti *Da Vinci -koodi*. Ja jopa *Harry Potterit* ovat saaneet eri uskontokuntien fundamentalistiset piirit kauhistumaan – kirjat ja elokuvathan kertovat noituudesta.

Lähde: Suomen Kuvalehti.

b. Lukekaa edellä olevat uutiset ja pohtikaa *Catholic Leagu*en julistusta ja seuraavia kysymyksiä:

Onko mielestänne tällaisilla kielloilla vaikutusta katsojiin? Ovatko Paavin ja katolisen kirkon edustajien syytökset oikeutettuja? Tarvitsevatko kirjan lukijat tai elokuvan katsojat mielestänne tällaista ohjausta? Sopiiko lasten ja nuorten

elokuviissa käsitellä uskonnollisia tai filosofisia aiheita? Mitä arvelette kohun vaikuttavan elokuvien kaupalliseen menestymiseen? Ovatko kiellot mainosta elokuvalla vai jäävätkö jatko-osat katsojapulassa tekemättä?

c. Järjestäkää luokassa väittely elokuvan ja kirjan puolesta ja niitä vastaan.

7. Kirja ja elokuva

a. Kerätkää elokuvasta ja kirjasta perustiedot, kuten teoksen nimi, kirjailija, ilmestymisvuosi ja kustantaja, elokuvan nimi, ohjaaja, käsikirjoittaja, valmistumisvuosi ja maa.

b. Etsikää internetin avulla muuta kiinnostavaa tietoa kirjailijasta/ohjaajasta sekä alkuperäisteoksesta ja elokuvan tekovaiheista. Esitelkää toisillenne löytämiänne asioita. Muistakaa kirjata ylös käyttämäne tietolähteet.

c. Selvittäkää, mitä tarkoitetaan alkuperäisteoksella. Mitä eroa on esim. alkuperäisteoksella ja käsikirjoituksella?

Tehtävävihkonen kirjan ja elokuvan tarkasteluun löytyy mm.

Henriksson, Pentikäinen: Kulkuri 5-6 Äidinkielen ja kirjallisuuden lisämateriaalista Media. Wsoy 2007 ja

<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kasikirjoitus.jsp>

Alkuperäisteoksesta: Philip Pullmanin Kultainen kompassi on ensimmäinen osa trilogiasta Universumien Tomu (His Dark Materials). Trilogian nimi viittaa John Miltonin laajaan runoelmaan Kadotettu paratiisi (Paradise Lost 1667/1674). Pullman on kertonut halunneensa Miltonin eepoksen innoittamana kirjoittaa jotain mahdollisimman suurta, ja samalla kommentoida Miltonin runoelmassaan esittämiä ajatuksia. Kultainen kompassi siis pohtii mm. vapauden ja rajoituksen sekä hyvän ja pahan suhdetta, mutta on samalla myös vauhdikas, jännittävä ja kiehtova fantasiaseikkailu.

8. Erilaiset tarinan kerrontatavat

a. Miten tarina alkaa kirjassa? Entä millaisen kohtauksen ohjaaja on valinnut aloittamaan elokuvaversioon? Millä tavoin kirjassa ja elokuvassa on pyritty herättämään lukijan tai katsojan mielenkiinto?

b. Pohtikaa, mitä eri keinoja kirjailijalla tai elokuvantekijöillä on kertoa tarinoita ja luoda tunnelmia? Mitä yhteistä kirjalla ja elokuvalla on? Molemmat vahvoja tarinankertoja, vaikka kerrontatavat ovatkin erilaiset.

c. Vertailkaa kirjan ja elokuvan juonta ja henkilöhahmoja keskenään? Mitkä asiat olivat samanlaisia entä mitkä olivat toteutettu tai ratkaistu eri tavoin eri taidemuodoissa?

d. Keksikää ja kirjoittakaa elokuvalla erilainen päätös tai jatkoa.

9. Storyboard eli kuvakäsikirjoitus

a. Kuvakäsikirjoitus perustuu käsikirjoitukseen ja esittelee mitä, missä ja milloin tapahtuu, mitä kuvassa näkyy sekä mitä ääniä kohtauksessa kuuluu. Lisää tietoa kuvakäsikirjoituksista voi etsiä osoitteesta <http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/kasikirjoitus.jsp>

Kuvakoot ja vastaavat lyhenteet

- * yleiskuva YK
- * laaja kokokuva LKK
- * kokokuva KK
- * laaja puolikuva LPK
- * puolikuva PK
- * puolilähikuva PLK
- * lähikuva LK
- * erikoislähikuva ELK

Joskus kuvista käytetään myös yksinkertaisempaa 5-portaista kuvakokojärjestelmää, josta puuttuvat LKK, LPK ja PLK.

Seuraavassa esitellään eri kuvakoot ja tietoa niiden käytöstä.

Yleiskuvassa esitellään usein elokuvan alkutilannetta, tapahtumapaikkaa ja henkilöitä.

Yleiskuvassa voi tapahtua useita asioita samanaikaisesti ja katsoja voi itse valita mitä tilannetta hän seuraa, mutta häneltä voi myös jäädä huomaamatta joitakin tärkeitä yksityiskohtia, jonka takia yleiskuvan käyttö on aina oltava harkittua.

Kokokuvassa voi kuvailla yhtä henkilöä yksityiskohtaisemmin kuin yleiskuvassa. Kuvassa voidaan esitellä henkilön vaateista, varusteista tai tilanteen tapahtumia.

Puolikuvaa käytetään tavallisimmin tarinan kerronnassa. Kuvakoko sopii hyvin kuvattaessa esim. näyttelijöiden keskustelua tai haastatteluita.

Lähikuvassa on mahdollista painottaa yksityiskohtia. Sitä käytetään tehokeinona korostamaan jotakin erityistä tunnelmaa. Jos sitä käytetään liian kauan ja liian usein, sen teho hiipuu ja se muuttuu ikäväksi ja rasittavaksi tehokeinoksi.

Erikoislähikuvaa käytetään kuten lähikuvaa, mutta se on vielä voimakkaampi tehokeino. Keino on tehokas esim. kauhufilmeissä.

Lähteet: <http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali>, Ett utbildningskompendium för lärare och elever. Framtaget under projektet Filmens Väg i Skolan. Av Jon Rudberg Att berätta med film Svenska Filminstitutet&Kultur Malmö 2000

b. Kuvakäsikirjoituksen piirtäminen. Keksikää lyhyt oma tarina tai käyttäkää ja muunnelkaa seuraavaa melko yksinkertaista esimerkkiä:

Poika kulkee kadulla ja kaivaa banaanin laukustaan. Poika pöpsii banaania. Poika heittää kuoren maahan. Vastaa astelee mies. Mies liukastuu banaanikuoreen ja kaatuu maahan. Poika säikähtää. Mies kömpii pystyyn. Mies jatkaa matkaansa.

Tarina jaetaan kymmeneen osaan. Jos kaikki ryhmät piirtävät kuvakäsikirjoituksen samasta tarinasta, voidaan vertailla erilaisia ratkaisuja.

10. Tekstistä kuvakerrontaan ja takaisin

a. Leikatkaa lehdistä kymmenen kuvan sarjoja. Asetelkaa ne haluamaanne järjestykseen. Kertokaa ja kirjoittakaa niiden avulla tarinoita.

b. Tutustukaa Philip Pullmanin Universumin tomu-trilogian toiseen ja kolmanteen osaan Salaperäinen veitsi ja Maaginen kaukoputki. Valitkaa kirjoista jokin kohtaus, johon suunnittelette pienryhmissä muutaman kuvan kuvakäsikirjoituksen. Miettikää, millaisia kuvakokoja käytätte? Mitä haluatte kuvakoon valinnalla korostaa tai esittää?

Kuvakokoja suunniteltaessa kannattaa muistaa, että jos siirrytään esim. yleiskuvasta, jossa on paljon ihmisiä ja tapahtumia suoraan lähikuvaan esim. silmään, korvaan tms., voi katsojalla olla vaikeuksia tietää kenestä henkilöstä kuvassa on kysymys. Kannattaa siis käyttää välissä muitakin kuvakokoja, kuten kokokuvaa ja puolilähikuvaa.

Kirjailija Philip Pullman

Philip Pullman on syntynyt Norwichissa, Englannissa vuonna 1946 ja asunut lapsena myös Australiassa ja Zimbabwessa. Hän on käynyt koulua sekä Zimbabwessa että Walesissa ja opiskellut englantia Oxfordissa, Exeter Collegessa. Myöhemmin hän kouluttautui opettajaksi ja onkin toiminut opettajana useissa Oxfordin kouluissa sekä luennoitsijana opettajaksi opiskeleville. Pullman asuu perheineen Oxfordissa.

Pullman on kirjoittanut sekä aikuisille että lapsille - pääasiassa kuitenkin lapsille. Palkittujen lasten- ja nuortenromaanien lisäksi hän on tehnyt näytelmäsovituksia lastenteatterille. Hän on myös innokas piirtäjä ja kiinnostunut sarjakuvista. Kultaisen kompassin vinjettikuvat ovat hänen tekemiään.

Kirjailijana Pullman on ennen kaikkea tarinankertoja. Jo ennen kuin ryhtyi kirjoittamaan, hän kertoi tarinoita suullisesti oppilailleen. Pullman onkin arvostellut aikuisille kirjoittajia juonen unohtamisesta ja liiallisesta tekniikan, tyylin ja artistisuuden

painottamisesta. Hän itse haluaa vastata nimenomaan lukijoiden tarinannälkään. Philip Pullmanin on julkaissut 16 lasten- ja nuortenkirjaa ja kaksi kirjaa aikuisille.

Suomennettuja Pullmanin teoksia ovat mm. Kreivi Karlstein eli Paholaismetsästäjän ratsastus Karisto, 1994 ja 2005 Kellopeli eli kuinka kaikki vedettiin käyntiin, Tammi, 2005 Olin rotta!...eli punaiset kengät, Tammi, 2003, Kultainen kompassi, Tammi, 1996. Salaperäinen veitsi, 1997, Tammi. Maaginen kaukoputki, 2001, Tammi. Lyran Oxford, 2004, Tammi. Kuinka ollaan, 1989, Tammi. Uudenkujan sakin uroteot, 2006, Tammi.

Lähde:

http://1999.finncon.org/tiedotteet/pullman_tiedote.html

Wikipedia

Kultainen kompassi herätti suurta huomiota heti ilmestyttyään ja on saanut loistavat arvostelut - sanottiin, että mitään tällaista ei ole julkaistu sitten Tolkienin Taru sormusten herrasta -trilogian. Huhtikuussa 1996 trilogian ensimmäinen osa Kultainen kompassi sai arvostetun Guardian Children's Literature Award -palkinnon ja heinäkuussa toisen arvostetun palkinnon, Carnegie Medalin. Vuonna 2005 kirja sai myös Astrid Lindgrenin muistopalkinnon.

Oppimateriaalin ovat laatineet
luokanopettajat Annika Henriksson ja
Tuula Niiniranta.

Oppimateriaalin on tuottanut Anna-Liisa
Puura-Castrén Koulukinosta.